DOI: 10.11649/a.2210
Article No.: 2210

Adeptus pismo humanistów
nr 16/2020 r.

Bartłomiej Rusek – absolwent studiów pierwszego stopnia Lingwistyki dla Biznesu (2014) oraz studiów drugiego stopnia Filologii Słowiańskiej (2019) na Uniwersytecie Łódzkim. Autor publikacji z zakresu językoznawstwa porównawczego oraz badań nad słoweńską kinematografią.
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-9306-4625
e-mail: bartekrusek95@gmail.com

Bartłomiej Rusek

Serwis Filmawka jako przykład nowych mediów elektronicznych. Analiza stylu serwisu na podstawie wybranych tekstów

Nowe media odgrywają coraz większą rolę w kształtowaniu języka. Biorąc pod uwagę fakt, że jest on tworem żywym i ulega zmianom, media takie jak Internet, będące teoretycznie tak proste w użyciu i ogólnodostępne, są najbardziej oczywistym nośnikiem zmian w języku. Jednym z dowodów świadczących o sile Internetu w kształtowaniu języka może być coroczny plebiscyt na młodzieżowe słowo roku. Wiele wyrazów, które w kolejnych latach wygrywały bądź też zajmowały czołowe miejsca w tym plebiscycie, po raz pierwszy pojawiło się właśnie w Internecie jako najpopularniejszym medium używanym przez młodzież. Również samo głosowanie jest wirtualne i odbywa się za pośrednictwem formularza obecnego na stronie internetowej Państwowego Wydawnictwa Naukowego (Słownik Języka Polskiego PWN, 2019a). Słowo „dzban", które zatriumfowało w trzecim plebiscycie (Słownik Języka Polskiego PWN, 2018), wprawdzie istniało już w języku polskim, miało jednak zupełnie inne znaczenie niż jego spopularyzowany obecnie homonim. W plebiscycie regularnie pojawiają się również wyrazy, które zostały w całości wykreowane przez użytkowników Internetu. Jako przykłady można wyróżnić: emotikon „xD" (Słownik Języka Polskiego PWN, 2019b), a więc popularny w Internecie ideogram symbolizujący uśmiech, a także „alternatywka" – słowo oznaczające według definicji przytoczonej na stronie plebiscytu dziewczynę o alternatywnych upodobaniach i zachowaniach (Słownik Języka Polskiego PWN, 2019c).

The study was conducted at the author's own expense.
No competing interests have been declared.
Publisher: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences.

Przykłady te pokazują, jak ważnym medium w kształtowaniu języka staje się Internet, a także jak bardzo slang młodzieżowy, wraz z powstałymi w jego ramach neologizmami, przenika do języka potocznego w mediach. Sam język medialny opisywany jest przez badaczy jako pośredni, jednokierunkowy, perswazyjny i skuteczny (Kudra, 2010, s. 56). W przypadku Internetu, w przeciwieństwie do tradycyjnych mediów, jednokierunkowość jest jednak fakultatywna. Nie jest on bowiem medium jednorodnym, a oprócz funkcji informatywnej może pełnić również np. rolę narzędzia komunikacyjnego. Jest to widoczne między innymi w serwisach ukierunkowanych na przekazywanie informacji – posiadają one najczęściej sekcję komentarzy będącą w domyśle miejscem na sprzężenie zwrotne w procesie komunikacji medialnej. Jak pisze językoznawczyni Barbara Kudra, zmiany języka w mediach są determinowane przez trzy główne zjawiska. Są to: upotocznienie, internacjonalizacja i tzw. inforozrywka (Kudra, 2010, ss. 56–57). Dwa pierwsze zjawiska są powszechne i obecne w codziennej polszczyźnie, inforozrywkę zaś badaczka określiła między innymi jako używanie przesadnych określeń, liczne hiperbolizacje czy na przykład wizualizacje zamieszczane w tekście. Całość dąży do uatrakcyjnienia tekstu i jego mediatyzacji. Mimo że opracowanie Kudry pochodzi sprzed dziesięciu lat, a w tym czasie język uległ wielu zmianom – podobnie jak sam Internet jako medium – trzy wspomniane zjawiska są wciąż aktualne.

Język używany w Internecie na ogół różni się od używanego w innych kanałach komunikacyjnych. Jak zaznacza językoznawca Jan Grzenia, Internet jako kanał przekazu charakteryzuje symetria ról nadawca-odbiorca, pełna swoboda komunikowania i częściowo wynikające z niej rozluźnienie tradycyjnych rygorów wypowiedzi pisanych (Grzenia, 2007, s. 94). W efekcie, oficjalność i formalność komunikatów przekazywanych za pośrednictwem Internetu jest – na każdym poziomie przekazu – znacznie niższa niż w komunikacji realnej. O mieszaniu ról nadawczo-odbiorczych wspomina również polska językoznawczyni Anna Wileczek. Efektem tego procesu jest tworzenie nowych strategii komunikacyjnych, co skutkuje m.in. zrównaniem statusu uczestników dyskursu internetowego czy wspomnianymi wcześniej upotocznieniami, mającymi na celu między innymi ekonomizację wypowiedzi. Rezultatem wielu procesów językowych, które można zaobserwować w języku mediów wirtualnych, może być pewnego rodzaju niestabilność stylistyczna języka, który tworzą sami użytkownicy Internetu. Slangową odmianę języka Internetu Wileczek nazywa nieustannie ewoluującą „internetową młodomową” (Wileczek, 2011).

W treści wymienionych definicji opisujących język Internetu znalazło się wiele elementów, których odzwierciedleniem jest powstały na przełomie marca i kwietnia 2018 roku

serwis Filmawka, wcześniej funkcjonujący jedynie jako profil w serwisie Facebook (Filmawka, b.d.). Filmawkę można nazwać serwisem opiniotwórczym zarówno ze względu na dużą grupę odbiorców regularnie czytających recenzje pojawiające się w serwisie, jak i chociażby dlatego, że jest ona coraz częściej obecna również poza Internetem, pojawiając się w świadomości osób niezainteresowanych nowymi mediami – na przykład w postaci patronatów medialnych festiwali filmowych czy filmów trafiających do kin. Spośród przykładów tego typu aktywności Filmawki można wymienić objęcie w 2019 roku patronatu nad sekcją *On the Edge* w ramach *American Film Festival* (Nowe Horyzonty, 2019), czy też znalezienie się wśród patronów całego odbywającego się w Sokołowsku *9. Festiwalu Filmowego Hommage à Kieślowski* (Filmawka, 2019). Prócz tego logo Filmawki jako patrona medialnego pojawiało się na plakatach filmowych takich produkcji jak *Wysoka dziewczyna* (2019, reż. Kantemir Bałagow) czy *Deerskin* (2019, reż. Quentin Dupieux).

Charakterystyka serwisu Filmawka

Filmawka jest źródłem zarówno recenzji (tak filmów i seriali, jak i – od niedawna – książek, gier wideo i albumów muzycznych), jak i publicystyki. Ta zyskująca w bardzo szybkim tempie popularność strona internetowa powoli zaczyna być jednym z największych serwisów o tematyce okołofilmowej w polskim Internecie. Świadczy o tym zarówno tempo przyrostu polubień w serwisie Facebook (w dniu oddawania niniejszego tekstu do druku – 20.10.2020 – liczba ta przekracza 42 tysiące, co oznacza przyrost o niemal 15 tysięcy od grudnia 2019), jak i liczba osób obserwujących serwis na stronie mediakrytyk.pl, gdzie w rankingu popularności Filmawka zajmuje pierwsze miejsce, wyprzedzając znacznie bardziej produktywne w kryterium ilości recenzji serwisy, takie jak Filmweb.pl czy Film.org.pl. Na samej stronie mediakrytyk.pl zbierającej polskie recenzje filmów – odpowiednika popularnej strony metacritic.com – pojawiło się już ponad 750 recenzji opublikowanych na łamach Filmawki. Można więc zaryzykować stwierdzenie, że serwis staje się jednym z najpopularniejszych tego typu źródeł w polskim Internecie. Według kryterium ilości recenzji odstaje jednak od serwisów takich jak Filmweb czy Film.org.pl, które opublikowały kolejno ponad 6700 oraz 3900 recenzji (Baza źródeł, b.d.). Wynika to jednak w głównej mierze z faktu, że Filmawka nie istnieje tak długo jak wymienione serwisy.

Przed właściwą analizą wybranych tekstów należy wspomnieć o strukturze i genezie samego serwisu. Jak w wywiadzie udzielonym dla Polskiego Radia „Czwórka" przyznał

jeden ze współzałożycieli Filmawki, Maciej Kędziora, historia serwisu zaczyna się od grupy na Facebooku zrzeszającej fanów kinematografii. Na skutek wewnętrznej inicjatywy wybrani użytkownicy zebrali się, pisząc recenzje filmowe i dzieląc się opiniami na temat najnowszych produkcji kinowych. Nazwa serwisu również pochodzi od tej grupy, choć tłumacząc jej genezę w wywiadzie z redaktorem „Czwórki" Kamilem Jasieńskim, Kędziora powołał się na anegdotę, według której istnieje relacja semantyczna między nazwą „Filmawka" a określeniem „Filmowa Zajawka" (Jasieński, 2018). Termin „zajawka" został opisany przez cytowaną już w niniejszym tekście Barbarę Kudrę jako synonim zapowiedzi i autoreklamy, stanowiącej promocję informacyjną w mediach, element komunikacji medialnej determinujący fatyczną funkcję języka (Kudra, 2010, s. 56). Posiada on jednak również drugie znaczenie, bardziej adekwatne względem określenia użytego przez Kędziorę – wywodzący się z gwary uczniowskiej zwrot „mieć zajawkę" jest bowiem traktowany jako synonim stwierdzenia „bardzo się czymś interesować" (Interia, 2020). Pierwotne znaczenie „zajawki" jako zapowiedzi jest jednak realizowane na fanpage'u Filmawki w serwisie Facebook, gdzie każdej publikacji pojawiającej się na stronie www (a następnie udostępnianej na Facebooku) towarzyszy krótka rekomendacja, zachęcająca do przeczytania recenzji lub tekstu publicystycznego. Składa się ona z kilku zdań, zazwyczaj napisanych językiem potocznym, barwnym i nacechowanym emocjonalnie, mającym przykuć uwagę użytkownika serwisu Facebook, krótkiego cytatu z reklamowanego tekstu oraz odnośnika prowadzącego bezpośrednio do artykułu opublikowanego na stronie Filmawka.pl. Treści tych „zajawek" są na tyle zróżnicowane, że stanowiły obiekt analizy językoznawczej, której efektem było napisanie przez studentkę Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Alicję Kiełczewską, pracy licencjackiej analizującej przede wszystkim anglicyzmy używanie na fanpage'u serwisu. Język ten został zdefiniowany jako socjolekt, język środowiskowy, a także hermetyczny (Kiełczewska, 2019, ss. 28–30). Ostatnią z tych cech można jednak odrzucić ze względu na zróżnicowanie redakcji serwisu, a także na fakt, że skład redakcji regularnie się zmienia, a poszczególni redaktorzy dopiero poszukują własnego stylu. Wspomniane zmiany wynikają również z wpływu użytkowników komentujących kolejne treści, a także z odgórnych zmian w założeniach serwisu wynikłych na przestrzeni lat. Po osiągnięciu pewnego progu popularności Filmawka zaczęła dążyć nie tylko do jak największej standardyzacji, ale i do zwiększenia powagi i oficjalności wypowiedzi jako rozpoznawalna, coraz szerzej znana – również w środowisku filmowym – strona internetowa.

Teksty opublikowane w serwisie Filmawka dzielą się przede wszystkim na dwie kategorie: recenzje i publicystykę. W ramach tych kategorii powstały serie tekstów, które różnicuje styl i cykliczność publikacji. Podział nie jest jednak ścisły i konsekwentny, gdyż w dziale „Publicystyka" znajdują się dwie serie, w których skład wchodzą recenzje filmowe o innym charakterze niż te wydzielone w kategorii „Recenzje". Dotyczą one innych filmów niż kinowe nowości i z tego względu nie zawierają oceny, w odróżnieniu od tekstów oznaczonych bezpośrednio jako „Recenzje". Mimo że teksty te są uwzględnione w serwisie Media Krytyk jako recenzje, różnią się stylem od pozostałych recenzji publikowanych na łamach serwisu. Są pozostawiane bez oceny i przyjmują często bardziej deskryptywny charakter, skupiając się na odbiorze danej produkcji przez publiczność, kontrowersjach jej dotyczących czy wpływu filmu na historię kinematografii.

Analiza działu „Publicystyka"

Opisywane serie tekstów uwzględnione w dziale „Publicystyka" to „Camping" oraz „Klasyka z Filmawką". Pierwsza z wymienionych serii dotyczy filmów wpasowujących się w estetykę kampu, odnosząc się do definicji Susan Sontag opisanej w jej *Notatkach o kampie* (Sontag, 1979), od czego pochodzi zresztą nazwa: „Camping" (Camping, b.d.). Aby uświadomić użytkownikom serwisu, jakiego rodzaju filmy recenzowane są w tych tekstach, pierwotnie na samym początku każdego z nich znajdowała się formuła, w której kino to zostało określone jako „pełne miłości, niebezpieczne, nierzadko szokujące, za to zawsze, w jakiś pokrętny sposób, piękne" (Bartosik, 2018b). „Camping" początkowo prowadzony był przez Bartłomieja Bartosika, który z czasem przestał umieszczać cotygodniowe recenzje na stronie. W efekcie seria ta przeszła w ręce reszty redakcji, której członkowie gościnnie recenzowali filmy pasujące do założeń „Campingu" – najczęściej były to stare, niskobudżetowe horrory. Sprawiło to, że mocno spersonalizowane teksty[1] uległy pewnej standaryzacji i silnemu sformalizowaniu, co było efektem zarówno wejścia serwisu do głównego nurtu w polskiej krytyce filmowej, jak i zmiany prowadzącego serii. Obecnie najwięcej recenzji w ramach „Campingu" jest autorstwa Alberta Nowickiego, który przed dołączeniem do redakcji Filmawki mógł się pochwalić napisaniem kilkuset recenzji filmowych opublikowanych przede wszystkim

[1] We wstępach umieszczanych przez Bartosika zwracał się on bezpośrednio do czytelnika jako on sam, nie zaś jako redakcja Filmawki. Pierwsze zdanie wstępu brzmiało bowiem „"Camping" to cykl tekstów, w których przybliżam czytelnikom dzieła, jakich nie znajdą w zestawieniach najlepszych filmów wszechczasów" (Bartosik, 2018a).

na swoim blogu filmowym (Nowicki, 2020). Dwudziestego października 2020 roku Albert Nowicki jest autorem 544 recenzji zarejestrowanych przez serwis Media Krytyk, z czego zaledwie 9% stanowią recenzje opublikowane na Filmawce (Albert Nowicki, 2020).

Pierwsze recenzje opublikowane w ramach opisywanej serii autorstwa Bartłomieja Bartosika były napisane językiem potocznym, nieformalnym, mocno nacechowanym emocjonalnie. Jako przykład może posłużyć recenzja szóstego tytułu, który pojawił się w „Campingu", a więc filmu *Mięso* (2016, reż. Julia Ducournau). Pojawiają się tam takie określenia, jak „rodzina hardych wegan", „rozhisteryzowane typki", „banda kartonowych imbecyli" czy „stara lambadziara". Oprócz tego autor wspomina również o „zajebistej kampanii marketingowej" zrobionej filmowi przez krytykujące go media (Bartosik, 2018a). Obecnie na łamach serwisu tego typu tekst prawdopodobnie nie zostałby opublikowany ze względu na stosowanie wspomnianych powyżej zabiegów językowych, mających na celu jak największe upodobnienie tekstu do stylu recenzowanego filmu (według recenzji Bartosika film ten został opisany przez innych krytyków jako obrzydliwy i odpychający). W momencie publikacji niniejszego tekstu seria „Camping" liczy 64 recenzje, a jej styl ewoluował wraz ze zmianą głównego recenzenta, zajmującego się kampowymi filmami. O ile dalsze recenzje Bartosika publikowane w ramach „Campingu" epatowały wulgarnością i bezpośredniością w opisach, czego przykładem może być chociażby recenzja *Martwicy mózgu* (1992, reż. Peter Jackson) (Bartosik, 2018c), to recenzje autorstwa jego nieformalnego następcy – Alberta Nowickiego – cechuje bardziej profesjonalny i mniej potoczny język. Wynikać to może z większego doświadczenia autora w stosowaniu tej formy wypowiedzi pisanej. Teksty te nie odbiegają od innych recenzji publikowanych na łamach serwisu, mimo że często są bardziej bezpośrednie w kontakcie z czytelnikiem niż recenzje tradycyjne. Kolokwializmy są w nich używane znacznie rzadziej niż w opisywanych powyżej, a wulgaryzmy na ogół się nie pojawiają. Przykładową recenzją napisaną w ramach „Campingu" przez Alberta Nowickiego może być recenzja filmu *Wściekłość* (1997, reż. David Cronenberg) opublikowana w Filmawce w październiku 2019 roku. Autor recenzji używa barwnych porównań, co jest widoczne już w pierwszym akapicie: „Cielesny horror i sceny tryskające płynami ustrojowymi wchodzą tu w klincz z alegoryczną formułą". Wprowadza on również elementy intertekstualne, porównując *Wściekłość* do filmów George'a Romero, czy nakreślając tło recenzowanej produkcji – wspomina między innymi, że była ona poddawana analizom akademickim. Prócz tego Nowicki stosuje w swoich tekstach liczne zapożyczenia nie tylko z języka angielskiego. We wspomnianej recenzji pojawiają się bowiem takie określenia, jak

„mise-en-scene" czy „seventisowy horror" (Nowicki, 2019). Zabiegi te mocno kontrastują z przywołanymi wcześniej przykładami z recenzji Bartosika, które zostały opublikowane na początku istnienia serwisu Filmawka.

Za całkowite przeciwieństwo „Campingu" może zostać uznana inna z serii recenzji, również publikowana cyklicznie na łamach serwisu. „Klasyka z Filmawką" (Klasyka z Filmawką, b.d.) jest tworzona wspólnie przez całą redakcję, a publikowane w jej ramach teksty zawierają – oprócz krótkiego opisu filmu – również treści dydaktyczne. Dotyczą one bowiem produkcji uznawanych za klasyki kina, które częstokroć ukształtowały to medium i wpłynęły na jego rozwój. Tym samym, teksty te najczęściej opisują również znaczenie danej produkcji w historii kinematografii i odpowiadają na pytanie, dlaczego można ją określić mianem tytułowej klasyki. Przykładem takiego tekstu może być licząca około pięciuset wyrazów recenzja piętnastominutowego filmu *Podróż na księżyc* (1902, reż Georges Melies). Recenzja ta została napisana w bardzo barwny sposób. Autor odwołuje się do początków kinematografii, znaczenia recenzowanego tytułu w popkulturze oraz do postaci samego reżysera. Bardziej niż klasyczną recenzję przypomina to felieton na temat samej produkcji, a także jej odbioru przez publiczność i znaczenia w kontekście rozwoju kinematografii, opisanej jako ta, „której zawdzięczamy do dziś praktycznie każdy element fantastyki, sztuki i wyobraźni w kinie". Warto przy tym wspomnieć, że autor używa licznych porównań uatrakcyjniających tekst. Tym samym, porównuje twórcę *Podróży na księżyc* do Don Kichota („niczym Don Kiszot z La Manczy walczył z przeświadczeniem, iż kino to jedynie tania rozrywka dla mas"), aby dwa zdania później porównać jego osiągnięcia do dokonań mitycznego Prometeusza („Po dziś dzień artyści, muzycy i reżyserzy składają hołd słynnemu magikowi, który niczym Prometeusz skradł sny i marzenia i podzielił się nimi z nami) (Bielejewski, 2019). „Klasyka z Filmawką" jako seria tekstów ma jednak za zadanie rozszerzać klasyczną recenzję do formy bardziej publicystycznej, recenzując starsze produkcje przez pryzmat dalszej twórczości reżyserów oraz wpływu filmu na dalszy rozwój kinematografii. Często ma to na celu zapoznanie widza z sylwetką lub wczesną twórczością reżysera, którego film wchodzi w danym czasie do kin. Tak było w przypadku Bonga Joon-ho (reżysera filmu *Parasite*, 2019), którego debiut reżyserski został zrecenzowany przez Marcina Kempistego (Kempisty, 2019a), będącego jednym z najbardziej doświadczonych członków redakcji serwisu. Wyraźny profesjonalizm i poprawność językowa widoczne w tekście Kempistego mają swoje przełożenie na tworzoną przez niego publicystykę. Redaktor został dwa lata z rzędu wyróżniony w organizowanym przez Polski Instytut Sztuki Filmowej konkursie

o nagrodę im. Krzysztofa Mętraka, oceniającym prace młodych krytyków filmowych (Polski Instytut Sztuki Filmowej, 2018, 2019). Oprócz tego publikował już swoje teksty w prasie drukowanej – jego debiutancki tekst w magazynie „Kino" ukazał się w numerze z sierpnia 2019 roku (Kempisty, 2019b).

Styl, wyróżniający się na tle pozostałych tekstów Filmawki stopniem formalności, był konsekwentnie zachowywany przez Kempistego w jego autorskiej serii tekstów publicystycznych, którą jest „Kulturawka" (Kulturawka, b.d.). Nazwa serii jest grą słów, tworząc relację syntaktyczną z nazwą serwisu. Filmawka teoretycznie skupia się na filmach, „Kulturawka" zaś miała dotyczyć szeroko pojętej kultury. Opublikowane do tej pory teksty wchodzące w skład tej serii dotyczą zarówno tematyki okołofilmowej, jak i społecznej, zawsze zachowując jednak relację z filmem. Wśród nich znalazł się na przykład tekst przedstawiający filmowe reprezentacje wojny w Wietnamie (Kempisty, 2018b). Seria „Kulturawka" jest nazywana autorskim cyklem Marcina Kempistego (Kempisty, 2018a). Do tej pory tylko jeszcze jeden z redaktorów Filmawki opublikował w jej ramach swoje teksty. Był to Kamil Walczak, a wspomniane teksty nosiły tytuły *Taśm Eisensteina*. Miały one charakter szczegółowych not biograficznych opisujących drogę życiową i produkcje rosyjskiego reżysera Siergieja Eisensteina (Walczak, 2018a, 2018b). W „Kulturawce" Marcin Kempisty udostępnił również swój tekst, który został wcześniej wyróżniony we wspomnianym powyżej XXII Konkursie o Nagrodę im. Krzysztofa Mętraka (Kempisty, 2018a). Może to świadczyć o poważnym wydźwięku i wysokich standardach serii. Wśród publicystyki dostępnej na Filmawce znajdują się jeszcze tworzone przez całą redakcję zestawienia i pojedyncze felietony redaktorów serwisu. Nie tworzą one jednak zwartych serii tekstów poprowadzonych w zunifikowanym stylu tak jak te wymienione powyżej.

Analiza działu „Recenzje"

W przypadku recenzji publikowanych na łamach serwisu Filmawka każdy tekst odznacza się indywidualnością stylu i dopasowaniem do ogólnych standardów serwisu, który dąży do coraz większej formalizacji ze względu na fakt, że staje się jednym z mediów głównego nurtu. Są jednak wyjątki od tej reguły. W niektórych tekstach można się bowiem spotkać ze zjawiskiem, które można określić mianem nadmiernej intelektualizacji tekstu, objawiającej się przesyceniem tekstu profesjonalizmami niekoniecznie mającymi źródło w profesjolekcie filmoznawczym. Jako przykład takiego tekstu można podać recenzję filmu *To my*

(2019, reż. Jordan Peele), której autorem jest Kamil Walczak (Walczak, 2019). Obok określeń takich jak „duch postmodernistycznej transgresji" czy „bogacka egzaltacja", pojawiają się tam potocyzmy (określenie „kawałki" w znaczeniu piosenek czy „sucharek" w znaczeniu żartu), zapożyczenia i kalki („vibe", „kluczowy faktor", „doppelganger", „anturaż rasowy", „egzegeza"), a nawet nieużywane wcześniej, wymyślone przez autora tekstu neologizmy („stan parafreudyzacji ich lęków"). Tego typu teksty stanowią doskonały obiekt analizy językoznawczej, jednak mogą być problematyczne dla przeciętnego użytkownika Internetu, który natknął się na recenzję, poszukując informacji o filmie. Są to jednak pojedyncze recenzje, niestanowiące reprezentatywnej grupy wśród innych publikowanych regularnie na łamach portalu.

Wewnątrz samego działu „Recenzje" publikowane teksty również są zróżnicowane stylistycznie. Charakteryzują się dużą dozą indywidualności, która jest zależna od autora. Niektóre z nich znacznie odbiegają jednak formą od reszty, przyjmując czasami encyklopedyczny ton. W ten sposób zrecenzowany został *Wiedźmin* – najnowszy serial wyprodukowany przez serwis Netflix (2019). Recenzujący go Andrzej Badek, odbiegając od standardów obecnych w innych recenzjach Filmawki, podzielił tekst licznymi nagłówkami. Te były zazwyczaj uwarunkowane przez konkretną rolę lub aspekt produkcji, które autor w danym miejscu opisywał. Tym samym recenzja została podzielona na „podrozdziały". Tekst rozpoczynał akapit nazwany „Lauren", opisujący Lauren Schmidt Hissrich, producentkę i showrunnerkę serialowego *Wiedźmina*, a także ogólny zarys fabuły oraz procesu produkcji serialu. Następne akapity, zatytułowane „Coś się kończy, coś się zaczyna…", skupiły się na kontekście powstawania serialu wraz ze wspomnieniem innych znanych produkcji o tematyce fantastycznej. Dalsze części tekstu, zatytułowane „Henry Cavill", „Yennefer z Vengerbergu" i „Ciri", przedstawiły nie tylko wspomniane postacie i aktorów, którzy je zagrali, ale również resztę obsady wraz z opinią autora na temat poszczególnych kreacji w serialu. Tekst kończyły akapity „My Słowianie" (opisujące kontekst przedstawienia Słowiańszczyzny w produkcji z podkreśleniem wysokich oczekiwań stawianych przez znaczne grono odbiorców) oraz „Ostatnie życzenie" (tytuł został zaczerpnięty ze zbioru opowiadań, na którym bazował serial), a akapit kończył tekst Badka będący jego podsumowaniem wraz z oceną produkcji (Badek, 2019). Recenzja ta spotkała się z szerokim odzewem nie tylko wśród czytelników portalu, ale również pozostałych redaktorów. Efektem była powstała kilka dni później kontrrecenzja Mikołaja Krebsa, który podzielił wymienione przez Badka aspekty na jeszcze bardziej szczegółowe i opisał je na swój sposób, znacznie bardziej

krytycznie niż autor pierwszej recenzji. Tekst Krebsa został ozdobiony wieloma barwnymi porównaniami, jednak był przy tym bardziej osobisty i napisany językiem mniej formalnym, nie unikającym potocyzmów. Tym samym, niemalże każdy akapit otrzymał swój własny śródtytuł, przy czym niektóre elementy serialu zostały opisane bardzo powierzchownie. Przykładowo, opis scenografii został zamknięty w zaledwie dwóch zdaniach, a niektórym innym aspektom produkcji, takim jak kostiumy czy muzyka, nie poświęcono więcej uwagi. Wspomniane już nieformalne słownictwo, pochodzące z języka potocznego, pojawia się niemalże w całym tekście. Anglojęzyczne wulgaryzmy zostały nazwane „f-bombami" (odnosząc się do wulgaryzmu *fuck*), postać Jaskra została opisana jako „większa oferma niż zazwyczaj", a tekst zawierał wiele dodatkowych zapożyczeń z języka angielskiego, takich jak *placeholder*, *origin story* czy *plot twist*. Dodatkowo w opisie postaci pobocznych autor używa wtrąceń, czego przykładem może być „fajnie, nie?" (Krebs, 2019). Tego typu recenzje stanowią jednak wyjątki, które można nazwać pewnego rodzaju eksperymentem społecznym skierowanym do stałych i nowych czytelników Filmawki. Zależnie od ich odzewu częstotliwość takich tekstów może bowiem ulec zmianie, gdy ich autorzy zostaną skrytykowani bądź pochwaleni przez czytelników.

Recenzje publikowane na łamach Filmawki – zarówno te tradycyjne, jak i te publikowane w ramach działu „Publicystyka" – można, niezależnie od ich formy, zestawić z cechami gatunkowymi opisanymi przez profesora Andrzeja Kaliszewskiego z Zakładu Dziennikarstwa i Komunikowania Międzynarodowego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Badacz wymienia cechę typowo informatywną (prezentowanie obiektu recenzji), ocenę, kształcenie gustu odbiorców i refleksję krytyczną polegającą na odniesieniu się do szerszego kontekstu związanego z recenzowanym dziełem kultury (Kaliszewski, 2014, ss. 25–26). Tym samym, recenzje Filmawki można zaklasyfikować do recenzji dziennikarskich. Ze względu na szerokie grono odbiorców Filmawki są one często uproszczone względem klasycznej recenzji, czego przykładem może być częściowa deprofesjonalizacja i potocyzmy, a także wysoki stopień personifikacji stylu (zależny od autora), czego przykładem są omówione wyżej teksty. Nie w każdej recenzji publikowanej na łamach serwisu występują wszystkie cztery wspomniane cechy gatunkowe – w dziale publicystyki unika się bowiem oceniania, skupiając większą uwagę na refleksji krytycznej oraz informatywności. Publikowane tam teksty odnoszą się w znacznej mierze do znanych już produkcji, które w pewien sposób zaznaczyły się w kinematografii. Również sam podział na recenzje i publicystykę, obecny na stronie internetowej, może być dla wielu

niezrozumiały, biorąc pod uwagę fakt, że recenzja dziennikarska stanowi gatunek publicystyki (Kaliszewski, 2014, s. 24).

Podsumowanie

Analizując język tekstów publikowanych w serwisie Filmawka, można dostrzec, że nie jest on zunifikowany w żaden konkretny sposób. Język i forma są w pełni zależne od autora – jego doświadczenia, upodobań i stylu, który najczęściej dopiero się wykształca podczas pisania kolejnych tekstów. Tym samym autor, który w swoich pierwszych publikacjach wykazuje dużą tendencję do używania potocyzmów, z czasem może zacząć używać terminów będących elementem profesjolektu filmoznawczego. Większość recenzji – będących podstawowym i najczęstszym typem wypowiedzi – zachowuje tradycyjny podział na wstęp (zawierający najczęściej informacje dotyczące filmu, procesu jego tworzenia czy zainteresowania, które wywołuje), rozwinięcie (właściwą recenzję, opinię krytyka na temat opisywanego dzieła kultury) i zakończenie będące krótkim podsumowaniem reszty tekstu. Prócz tego mają one wymienione wcześniej cechy recenzji dziennikarskiej. W wyjątkowych przypadkach wspomniany układ tekstu jest zaburzany przez eksperymentowanie z niestandardowymi formami recenzji lub uatrakcyjnianie ich przez terminy specjalistyczne, często będące profesjonalizmami. Jest to jedna z cech języka w mediach, w którym według licznych definicji (przytaczanych m.in. przez językoznawczynię Katarzynę Sitkowską) często w nieuzasadniony sposób są wykorzystywane zapożyczenia. Prócz tego język prezentowany w tekstach publikowanych na łamach Filmawki ma również inne cechy języka nowych mediów, takie jak liberalizacja etykiety językowej, ekspansja języka potocznego, obecność ekspresjonizmów czy przykładowo *infotainment*, definiowany przez wspomnianą badaczkę jako przekazywanie informacji w formie ludycznej (Sitkowska, 2013, ss. 18–20). *Infotainment* jest widoczny w odstępstwach od tradycyjnej formy recenzji, pojawiających się sporadycznie na łamach serwisu.

Podsumowując, można stwierdzić, że styl i forma tekstów publikowanych na łamach Filmawki są uwarunkowane zarówno przez serię, do której tekst został zaliczony, jak i przez jego typ i – przede wszystkim – autora. Zarówno stopień formalności i oficjalności danego tekstu, jak i jego bogactwo leksykalne są zależne od wymienionych powyżej czynników. Publikowane teksty są w zdecydowanej większości poprawne językowo, co jest efektem licznych korekt (przeprowadzanych przez członków redakcji). Mimo to zdarza się, że redak-

torzy uporczywie starają się wprowadzić neologizmy lub stylistyczne odstępstwa od norm ustalonych w serwisie. Najprawdopodobniej nie spotyka się to z aprobatą reszty redakcji, czego efektem może być rzadkie występowanie tego typu praktyk (reprezentowanych przez przytoczone w niniejszym artykule przykłady). Tego typu zabawy słowotwórcze miały jednak również swoich zwolenników, podobnie jak nieliczne teksty naszpikowane terminologią specjalistyczną, co sprawiało, że mogły być trudne w odbiorze dla osób nie mających rozeznania w danej dziedzinie.

Filmawka potwierdza fakt, że język żyje i ewoluuje, a język mediów elektronicznych, ze względu na swoją dostępność, łatwość przekazu i zmniejszony stopień formalności, ewoluuje jeszcze szybciej. Analizowany serwis, którego autorzy są obecni na pokazach prasowych, przeprowadzają wywiady z uznanymi autorami kina, będący medium obejmującym swoim patronatem wydarzenia i wchodzące do kina filmy, można już bez wątpliwości zaliczyć do mediów głównego nurtu. Wpłynęło to niewątpliwie na zmianę stylu tekstów obecnych na łamach serwisu. Jednoznaczna i dokładna definicja stylu Filmawki nie jest możliwa z powodu zbyt wielu względnych, od których jest on zależny. Wynika to między innymi z liczebności redakcji oraz licznych zmian, które zachodzą w serwisie wraz z upływem czasu.

Bibliografia

Albert Nowicki. (2020). Media Krytyk. https://mediakrytyk.pl/krytyk/320/albert-nowicki

Badek, A. (2019, grudzień 22). Wiedźmin *bez spoilerów [Recenzja całego sezonu]*. Filmawka. https://www.filmawka.pl/wiedzmin-bezspoilerowa-recenzja-calego-sezonu/

Bartosik, B. (2018a, maj 1). *Camping #4: „Terrifier" (2017)*. Filmawka. https://www.filmawka.pl/camping-4-terrifier-2017/

Bartosik, B. (2018b, maj 15). *Camping #6:* Raw *[Mięso] (2016)*. Filmawka. https://www.filmawka.pl/camping-6-raw-2016/

Bartosik, B. (2018bc, wrzesień 25). *Camping #23:* Martwica Mózgu *(1992)*. Filmawka. https://www.filmawka.pl/camping-23-martwica-mozgu-1992/

Bielejewski, K. (2019, październik 3). *Klasyka z Filmawką:* Podróż na księżyc *Georgesa Meliesa, czyli narodziny marzeń*. Filmawka. https://www.filmawka.pl/klasyka-z-filmawka-podroz-na-ksiezyc-georgesa-meliesa-czyli-narodziny-marzen/

Baza źródeł. (b.d.). Media Krytyk. https://mediakrytyk.pl/zrodla/baza?szukaj=&sortowanie=recenzje_najwiecej

Camping. (b.d.). Filmawka. https://www.filmawka.pl/category/publicystyka/camping/

Filmawka. (2019, sierpień 30). *Postanowiliśmy objąć swym patronatem 9. Festiwal Filmowy Hommage a Kieślowski!* [Zdjęcie załączone] [Aktualizacja statusu]. Facebook. https://m.facebook.com/Filmawka/posts/2565479106845097

Filmawka. (b.d.). *Strona domowa* [Strona Facebook]. Facebook. Pobrano 20 października 2020, z https://www.facebook.com/Filmawka/

Grzenia, J. (2007). *Komunikacja językowa w Internecie*. Wydawnictwo Naukowe PWN.

Interia. (2020). Mieć zajawkę na coś. W *Interia encyklopedia*. Pobrano 10 września 2020, z https://encyklopedia.interia.pl/gwara-uczniowska/news-miec-zajawke-na-cos,nId,2121241

Jasieński, K. (2018, czerwiec 18). *„Filmawka": By o filmach wiedzieć szybko i więcej*. Polskieradio. https://www.polskieradio.pl/10/5566/Artykul/2154017,Filmawka-by-o-filmach-wiedziec-szybko-i-wiecej

Kaliszewski, A. (2014), Recenzja dziennikarska: Oblicza klasycznego gatunku w dobie infotainmentu. *Naukowy Przegląd Dziennikarski*, *2014*(3), 24–32.

Kempisty, M. (2018a, lipiec 11). *Kulturawka #2: Pod słońcem Pialata*. Filmawka.pl. https://www.filmawka.pl/kulturawka-2-pod-sloncem-pialata/

Kempisty, M. (2018b, lipiec 17). *Kulturawka #3: O filmowych reprezentacjach wojny w Wietnamie*. Filmawka. https://www.filmawka.pl/kulturawka-3/

Kempisty, M. (2019a, wrzesień 19). *Klasyka z Filmawką: „Szczekające psy nigdy nie gryzą" Bonga*. Filmawka. https://www.filmawka.pl/klasyka-z-filmawka-szczekajace-psy-nigdy-nie-gryza-bonga/

Kempisty, M. (2019b). Rok za rokiem. *Kino*, *2019*(08), 91.

Kiełczewska, A. (2019). *Feel good movies – nowe anglicyzmy na „Filmawce"* [Nieopublikowana praca licencjacka]. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Klasyka z Filmawką. (b.d.). Filmawka. https://www.filmawka.pl/category/publicystyka/klasyka-z-filmawka/

Krebs, M. (2019, grudzień 27). *Monstrum, czyli chwalenie i narzekanie: Analiza* Wiedźmina. Filmawka. https://www.filmawka.pl/monstrum-czyli-chwalenie-i-narzekanie-analiza-wiedzmina/

Kulturawka. (b.d.). Filmawka. https://www.filmawka.pl/category/publicystyka/kulturawka/

Kudra, B. (2010). O języku w mediach: Uwagi ogólne. W B. Bogołębska & A. Kudra (Red.), *Wypowiedź dziennikarska: Teoria i praktyka* (ss. 55–61). Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Nowe Horyzonty. (2019, listopad 3). *Szukacie Nowych Horyzontów w programie American Film Festival (startujemy już pojutrze, 5 listopada)?* [Zdjęcie załączone] [Aktualizacja statusu]. Facebook. https://www.facebook.com/mffnowehoryzonty/posts/2957927260888805

Nowicki, A. (2019, grudzień 27). Wściekłość *Davida Cronenberga [CAMPING #44]*. Filmawka. https://www.filmawka.pl/wscieklosc-davida-cronenberga-camping-44/

Nowicki, A. (2020). *His Name Is Death*. https://hisnameisdeath.wordpress.com/

Polski Instytut Sztuki Filmowej. (2018). *Laureaci XXII Konkursu o Nagrodę im. Krzysztofa Mętraka*. https://www.pisf.pl/aktualnosci/laureaci-xxii-konkursu-o-nagrode-im-krzysztofa-metraka

Polski Instytut Sztuki Filmowej. (2019). *Laureaci XXIII Konkursu o nagrodę im. Krzysztofa Mętraka*. https://www.pisf.pl/aktualnosci/laureaci-xxiii-konkursu-o-nagrode-im-krzysztofa-metraka

Sitkowska, K. (2013). *Słowo w komunikacji telewizyjnej: Strategie nadawczo-odbiorcze*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. https://doi.org/10.18778/7525-828-8

Słownik Języka Polskiego PWN. (2018, wrzesień 9). *Rozstrzygnięcie plebiscytu Młodzieżowe Słowo Roku 2018!* https://sjp.pwn.pl/mlodziezowe-slowo-roku/haslo/Rozstrzygniecie-plebiscytu-mlodziezowe-slowo-roku-2018;6477391.html

Słownik Języka Polskiego PWN. (2019a, wrzesień 9). *Jak zagłosować na Młodzieżowe Słowo Roku?* https://sjp.pwn.pl/mlodziezowe-slowo-roku/Jak-wziac-udzial-w-akcji-Mlodziezowe-slowo-roku;202301.html

Słownik Języka Polskiego PWN. (2019b, grudzień 5). *Rozstrzygnięcie plebiscytu Młodzieżowe Słowo Roku 2017!* https://sjp.pwn.pl/mlodziezowe-slowo-roku/haslo/Rozstrzygniecie-plebiscytu-mlodziezowe-slowo-roku-2017;6383058.html

Słownik Języka Polskiego PWN. (2019c, grudzień 27). *Alternatywka*. https://sjp.pwn.pl/mlodziezowe-slowo-roku/haslo/alternatywka;6831639.html

Sontag, S. (1979). Notatki o kampie (W. Wartenstein, Tłum.). *Literatura na Świecie*, *1979*(9), 306–323.

Walczak, K. (2018a, wrzesień 10). *Taśmy Eisensteina: Część 1*. Filmawka. https://www.filmawka.pl/kulturawka-6/

Walczak, K. (2018b, wrzesień 10). *Taśmy Eisensteina: Część 2*. Filmawka. https://www.filmawka.pl/kulturawka-7-tasmy-eisensteina-cz-2/

Walczak, K. (2019, grudzień 27). To my *America U. S. [RECENZJA]*. Filmawka. https://www.filmawka.pl/to-my-recenzja/

Wileczek, A. (2011). O języku młodego Internetu. *Zeszyty Prasoznawcze*, *2011*(3/4), 82–99.

The Filmawka Website as an Example of New Electronic Media: An Analysis of the Website's Style Based on Selected Texts

Informational websites make a perfect example of new electronic media. They are very vulnerable to external factors and to changes in writing style over time, which stems from the dynamics of expression and their general accessibility. As a result, the texts which appear on such websites are varied, depending on the time of their publication. They also deviate from standards and strict rules followed in traditional media. All these characteristics are reflected in reviews and articles published on Filmawka, a website created in mid-2018. During this short time, Filmawka has achieved an important position in the Polish Internet world and can certainly be identified as part of the mainstream media. This article presents the key characteristics of new electronic media on the example of

websites and examines changes in language and its features observed in reviews and articles published on Filmawka.

Keywords:
Filmawka; new media; language; linguistics; media

Serwis Filmawka jako przykład nowych mediów elektronicznych. Analiza stylu serwisu na podstawie wybranych tekstów

Informacyjne portale internetowe stanowią doskonały przykład nowych mediów elektronicznych. Są one bardzo podatne na bodźce zewnętrzne i zmiany stylu z upływem czasu, co wynika z dynamiki wypowiedzi i ich powszechnej dostępności. Rezultatem jest zróżnicowanie tekstów, często zależne od czasu, w którym powstały, a także odbieganie od norm środowiskowych i ścisłych zasad przestrzeganych w mediach tradycyjnych. Wszystkie te cechy odzwierciedlają teksty publikowane na łamach powstałego w połowie 2018 roku serwisu Filmawka, który mimo krótkiego czasu istnienia zdołał osiągnąć pozycję tak istotną w polskim Internecie, że może być z łatwością uznawany za medium głównego nurtu. Niniejszy tekst obejmuje zarówno charakterystykę nowych mediów elektronicznych, przedstawioną na przykładzie portali internetowych, jak i zmian w języku i jego cechach widocznych w recenzjach i tekstach publicystycznych opublikowanych w serwisie Filmawka.

Słowa kluczowe:
Filmawka; nowe media; język; językoznawstwo; media

Citation:
Rusek, B. (2020). Serwis Filmawka jako przykład nowych mediów elektronicznych: Analiza stylu serwisu na podstawie wybranych tekstów. *Adeptus*, *2020*(16), Article 2210. https://doi.org/10.11649/a.2210

Publication History:
Received: 2019-12-30; Accepted: 2020-12-03; Published: 2020-12-31